

*Non-formal Education
Неформално образование*

ПРАКТИЧЕСКИ МОДЕЛИ ЗА РОДИТЕЛСКА ВЗАИМОПОМОЩ

Лилия Петрова

Частна математическа гимназия „Питагор“ – София

Резюме. В настоящата статия се разглеждат практическите модели за родителска взаимопомощ, които през последните години набират все по-голяма популярност в България. Интересът към тази тематика е провокиран от алтернативните възможности, които тези модели представляват спрямо формалните образователни институции. Моделите за родителска взаимопомощ разкриват един нов тип мислене, отношение и поведение към проблемите на възпитанието и образованието на децата, които се основават на ценности и личностна отговорност.

Keywords: parental mutual assistance; family; education

Изследователският интерес към практическите модели за родителска взаимопомощ е предизвикан от разнообразието и креативността, които се реализират чрез тези практики, провокирани от стремежите и силното желание на родителите да осигурят условия за възпитание, отглеждане и обучение на своите деца. Практическите модели за родителска взаимопомощ се градят на такъв тип мислене, отношение и поведение към социалнопедагогическите проблеми, които се основават на ценности и личностна отговорност от страна на родителите. Тези практики стимулират един нов тип активна изява на родителите към отглеждането и възпитанието на техните деца.

Съвременното общество се сблъсква с редица социални и социалнопедагогически проблеми, чиито негативни ефекти могат да бъдат проследени както в училище, така и в семейството и обществото, като цяло. Това е предпоставка и стимул да се търсят, разработват и прилагат в практиката алтернативни, ефективни модели за подкрепа и взаимопомощ.

Идеята родителите да се обединяват, за да се подпомагат при наличието на редица проблеми, касаещи отглеждането и възпитанието на децата, не е нова. Чрез тези обединения родителите си осигуряват взаимна подкрепа, обикновено нематериална, като обмен на информация, споделяне на житейски опит, оказване на съчувствие, създаване на социални връзки, отглеждане и възпитание на децата. По този начин родителите намират средства и възможности да се справят със ситуацията, в която се намират.

В повечето случаи родителите се обединяват на доброволчески принцип около определена кауза, свързана с отглеждането, възпитанието, обучението или интегрирането на децата. Други обединения са свързани с преодоляването на тежки житейски ситуации. В тези случаи често участват и професионалисти (психолози, педагози, социални работници и др.), които не споделят лично проблема на групата. Възможностите се простират от родителските кооперативи до центрове за взаимопомощ.

Реализирането на тези практики, търсенето на взаимна помощ и подкрепа, предоставянето на адекватна информация, създаването на общности постепенно превръща родителите от ползватели на образователна или социалнопедагогическа услуга в нейни реализатори. Това до голяма степен ги поставя в ролята на специалисти и им дава възможност да предадат своя опит и преживяване на други семейства в подобна ситуация. Създаването на общности и предаването на опита е един от най-ефективните начин за учене и преодоляване на социални и социалнопедагогически проблеми, с които родителите се сблъскват.

Така моделите на родителска взаимопомощ се превръщат в ефективна, работеща практика в сферата на неформалното образование. Интерес представлява фактът, че чрез тези практики опит и знания трупат не само децата, които са основната причина за реализирането на тези практики, а и самите родители. Тъй като те развиват своите знания и умения в области, които невини са в тяхната професионална сфера. Често това се реализира по време на дискусии (на живо или онлайн) или чрез презентации и обучения както в общността, така и чрез различни форми на обмен на информация в сферата на неформалното образование.

Една от най-разпространените практики, която намира все повече място и у нас, са така наречените родителски кооперативи. Те представляват неформална алтернативна форма на обучение, при която отглеждането, възпитанието и обучението се осъществяват в среда, максимално близка до семейната. Основната идея е обединяване усилията на няколко семейства, които имат обща философия за отглеждането и възпитанието на децата. Първите кооперативи се организират в началото на XX век в Северна Америка. До средата на века те намират своето място не само в САЩ и Канада, но и в редица европейски държави, като Англия, Германия, Холандия и др.¹⁾

В България тази форма на родителска организация се появява за първи път през 2009 г., като към момента наброяват повече от 30 в цялата страна. Първият родителски кооператив – „Плейцентър приятели“ отваря врати през юни 2009 и работи до 2011 г. По-късно е създадена и Асоциация на родителските кооперативи, чиято цел е да подпомага и популяризира дейността на родителските кооперативи.

Асоциацията дава и конкретна дефиниция на родителските кооперативи: „Родителският кооператив (РК) е гражданска инициатива за съвместно отглеждане и обучение на деца при активно родителско участие. Това е „семејство от семејства“ – своеобразна общност от родители, които се обединяват с цел създаването и развитието на общо пространство – среда, близка до семейната, която отразява

възгледите и разбиранията на общността по отношение на принципите и методите на отглеждане, възпитание и обучение на децата“.

Друг модел за родителска взаимопомощ в България са демократичните училища, които се явяват и принципно продължение на родителските кооперативи. Първите стъпки в тази насока са направени от „Общност за демократично образование“. Целта на Сдружението е да подпомага развитието на активна гражданска позиция, свобода в образованието, проучване и предлагане на добри практики и т.н.

Интерес представляват и социалнопедагогическите модели за родителска взаимопомощ, чиято цел е да обединяват и подпомагат семейства със специфични проблеми. Например „Българска асоциация осиновени и осиновители“, създадена през 2004 г. Целта на тази организация е да подпомага осиновените деца и техните родители във всички аспекти, свързани със следосиновителния период, проблеми, отнасящи се до отглеждането на децата, дори когато е необходимо да се разкрие тайната на осиновяването, чрез създаването на общности от семейства.

Друга инициатива, която възниква като организация на родители, обединени от обща кауза, и впоследствие прераснала във фондация, е „Нашите недоносени деца“. Идеята е да се обединят семейства, които преживяват раждането на недоносени бебета. Чрез взаимна подкрепа да се преодоляват различните проблеми, които съпътстват отглеждането на тези деца. Целите на организацията са да се осигурят средства за рехабилитация на семейства в нужда, адекватна информация по различните аспекти, засягащи развитието и отглеждането на недоносените бебета, подобряване средата и методите на работа в неонатологичните отделения и др. Но една от най-съществените цели е интегрирането и нормалното развитие на тези деца. Родителите, включени в тази инициатива, успяват да изградят и семеен център, където семействата могат да получат пълна помощ и подкрепа.

Интерес представляват и родителските групи за взаимопомощ, свързани с модерните програми за лечение, превенция и рехабилитация на деца и юноши, зависими от психоактивни вещества. Целите на тези групи са да се даде възможност на близките да споделят опыта, чувствата, пътя, който са изминали, да се превърнат в решение на проблема. Тези групи създават атмосфера на взаимопомощ, разбиране, преодоляване на чувството за тревожност, вина и неразбиране, което родителите на зависими младежи изживяват.

Друг тип обединения представляват групите за взаимопомощ на родители на деца със специални образователни потребности (СОП). Целта на тези модели за родителска взаимопомощ е да се подпомогнат и обучат семействата как да подкрепят интеграцията на своите деца в рамките на училищната институция и в обществото, като цяло. Родителите да се запознаят с алтернативни възможности за лечение и интеграция, достъп до неформални дейности, които да подобрят рехабилитацията или да изградят умения и знания на децата в зависимост от спецификата на заболяванията и образователните потребности.

През последното десетилетие моделите за родителска взаимопомощ успяват все по-ефективно да се наложат в нашето общество. И този процес е провокиран както от промяна в потребностите и приоритетите на родителите при отглеждането и възпитанието на децата, така и от осъзнаване възможностите за общностно подпомагане и преодоляване на редица личностни и социалнопедагогически проблеми. Фактът, че формалните институции невинаги успяват да покрият и удовлетворят потребностите на съвременните родители, провокира в голяма степен необходимостта от намиране на ефективни алтернативни модели. Доколко тези практически модели са работещи, би могло да покаже едно по-задълбочено изследване в тази насока. Настоящата статия цели да покаже наличието на тези практики и възможностите, които неформалната сфера предоставя.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Sheffer, J. (1999). Historical Dictionary of the Cooperative Movement. Scarecrow Press.
2. <http://priateli.info>
3. <http://odo.bg>
4. <http://baoo-bg.org>
5. <http://www.premature-bg.com>
6. <http://www.drugsinfo-bg.org/za-roditeli-i-blizki/grupi-za-vzaimopomosht/>
7. <https://www.forbes.com/sites/meghanbiro/2012/11/25/5-ways-social-learning-communities-transform-culture-and-leadership/#1699b1bf7087>
8. <https://elearningindustry.com/social-learning-vs-informal-learning-can-you-tell-the-difference>

PRACTICAL MODELS FOR PARENTS' MUTUAL SUPPORT

Abstract. The practical models for parental mutual assistance, which are gaining popularity in Bulgaria recent years, are considered in this article. The interest towards this theme was provoked by the alternative possibilities that these models could represent towards formal educational institutions. The models for parental assistance provoke a new kind of thinking, an attitude and behavior towards problems of children's education, that are based on values and personal responsibility.

✉ **Dr. Lilia Petrova**
Secondary School "Pythagoras"
Sofia, Bulgaria
E-mail: lili@sitost.com